

ENERGIE COÖPERATIE
Duurzaam Nijeveen

Een blik in de toekomst

Revisiehistorie

- v1.0 – 6 februari 2018
- v2.0 – 18 juli 2018
- v3.0 – 5 maart 2019

Inleiding

De wereld verandert voortdurend. Ontwikkelingen kunnen bedreigingen vormen voor de status quo. Of ze bieden juist kansen. Soms allebei. Maar iedereen ziet slechts een deel van de realiteit. Bovendien is het perspectief van kijken op basis van aard, achtergrond, politieke overtuiging of levensbeschouwing soms bewust verschillend. Het is dus noodzakelijk om met elkaar in gesprek te zijn over wat we wel willen, niet willen en misschien willen. In Nijeveen zijn we niet in de positie om de wereld naar onze hand te zetten. We deinen als het ware mee op grote trends als globalisering, decentralisatie, individualisering, toenemende kloof arm en rijk, bevolkingsontwikkelingen en bevolkingsopbouw en technologische ontwikkelingen. Met tegentrends als gemeenschapszin, slow food en toegang in plaats van bezit. Op grote trends hebben we geen sturingsmogelijkheden. Maar we zitten wél mede aan het stuur hoe we inspelen op die trends Nijeveen ook in 2025 een fijn dorp te laten zijn voor alle Nijeveners. Het is dus naast noodzaak ook nuttig om met elkaar te praten over wat we wel of juist niet willen. En vervolgens te kijken hoe we onze gewenste werkelijkheid kunnen realiseren.

Dorpsvisie

Daarom heeft de Dorpsvereniging Nijeveen het initiatief genomen om een Dorpsvisie 2025 te maken. Omdat middelen beperkt zijn, rapporten de neiging hebben om in een la te belanden en we in Nijeveen nu eenmaal een doe-mentaliteit hebben, heeft het proces een praktische opzet. Het motto is: “doen is je marktonderzoek”. Door ideeën concreet te verkennen kom je sneller verder dan eerst onderzoek te doen, vervolgens een plan te maken en dan pas iets te gaan uitvoeren. De kerngedachte is dat het voor individuen en groepen in de huidige netwerk- en informatiesamenleving steeds gemakkelijker wordt om zelf zaken te realiseren. Dat heet co-creatie. Van onderop. Via netwerken slagkracht vergroten. Hechte gemeenschappen hebben dus baat bij de digitale mogelijkheden. Denk aan het anders organiseren van zorg, onderwijs, overheid, eigenlijk alles. Maar je moet wel gewoon beginnen. Het product Dorpsvisie is daarmee een “levende” lijst met circa 20 projecten en activiteiten. Leidend is de vraag “wie wil er wat?”. Want daar zit trek- en duwkracht. Als blijkt dat een thema of een project niet verder komt, dan is de timing kennelijk nog niet goed en/of is er niemand die het (nog) graag wil. Doen is de Nijeveense lakmoesproef.

Werkgroepen, stuurgroep en de rol van de dorpsvereniging

De integrale Dorpsvisie bevat veel thema's, die zijn aangedragen door het dorp. Op de volgende

zeven thema's zijn werkgroepen geformeerd: Zorg, Leefbaarheid, Energie, Sport, Verkeer en veiligheid, Economie en detailhandel, Onderwijs, jeugd en cultuur. Van elke werkgroep maakt een lid deel uit van de stuurgroep Dorpsvisie. De stuurgroep heeft de voorgaande thema's vastgesteld. In het dorp werden leden geworven of meldden zich aan die deze onderwerpen samen projectmatig willen uitwerken. De werkgroepen kunnen zelf ook leden vragen; het is een "open systeem". De werkgroepen stellen zelf hun projecten vast in overleg met de stuurgroep. Zo krijg je zaken die men belangrijk vindt en waar men zelf de schouders onder wil zetten. De Dorpsvereniging coördineert en faciliteert het proces. Taken zijn: bewaken voortgang (dus af en toe mensen bellen voor informatie en als geheugensteuntje), tips geven voor oplossen van bottlenecks en netwerken, periodiek organiseren van bijpraatbijeenkomsten (twee maal per jaar) en communiceren over de voortgang. Dit alles met hulp van de leden van stuurgroep, werkgroepen en overige inwoners van Nijeveen.

Werkgroep Duurzaam Nijeveen

De werkgroep Duurzaam Nijeveen (voorheen NEN 2025) is in 2015 ontstaan rond de gesprekken over de Dorpsvisie. De werkgroep heeft drie doelstellingen geformuleerd:

1. Nijeveen energieneutraal in 2025
2. Verlaging woonlasten voor de inwoners van Nijeveen
3. Bijdrage leveren aan verduurzaming planeet

Duurzaam Nijeveen is van start gegaan met de ambitie om ultimo 2025 7 mio kWh stroom, het jaarlijkse verbruik in Nijeveen, lokaal op te wekken. Deze doelstelling beschouwen we nog steeds als realistisch. Dat is echter niet langer de enige ambitie van Duurzaam Nijeveen. Als we voor totale energieneutraliteit willen gaan, zowel elektriciteit als gas dus, komt het plaatje er anders uit te zien.

In 2017 heeft de overheid het besluit genomen om na 2050 geen fossiel aardgas meer te gebruiken voor woningverwarming. Door de ontwikkelingen in Groningen, aanhoudende bevingen en toenemende schade aan woningen, was het al de verwachting dat de gaswinning de komende jaren versneld zou worden afgebouwd, waardoor de einddatum van 2050 naar voren zou moeten worden gehaald. Voorjaar 2018 heeft minister Wiebes van Economische Zaken het besluit genomen om na 2030 in het geheel geen gas meer te winnen in Groningen. Wetende dat er in Nijeveen jaarlijks ca 45 mio m³ aardgas wordt gebruikt is de doelstelling om in 2025 energieneutraal te zijn voor elektriciteit én aardgas niet realistisch. We denken dat het realistisch is om te streven naar CO₂-neutraliteit van Nijeveen in 2040. Ook de gemeente Meppel hanteert deze doelstelling.

Het is de overtuiging van Duurzaam Nijeveen dat een succesvolle energietransitie vraagt om een integrale aanpak. Het is niet een kwestie van óf stoppen met aardgas óf het plaatsen van grote windmolens óf de realisatie van een zonnepark. De diverse maatregelen/projecten moeten op elkaar worden afgestemd zodat ze elkaar versterken. Uiteindelijk zal dat leiden tot een energiesysteem dat niet langer is gebaseerd op het verbruiken van eindige hoeveelheden fossiele grondstoffen, maar tot een energiesysteem waarin uitsluitend gebruik wordt gemaakt van hernieuwbare energiebronnen. Om richting te geven aan deze integrale aanpak werkt Duurzaam Nijeveen vanuit het volgende strategische kader:

- Het totale energieverbruik kan worden verlaagd door in te zetten op besparen
- Het verbruik van fossiel aardgas uit Groningen moet worden afgebouwd tot nul en wordt vervangen door groen gas
- Alle stroom die lokaal wordt verbruikt wordt lokaal opgewekt

Het strategische kader is leidend voor alle projecten die door ECDN worden uitgevoerd. De projecten van ECDN kunnen allemaal aan één van deze drie aspecten worden gerelateerd.

Energie Coöperatie Duurzaam Nijeveen

Op 20 maart 2018 is Energie Coöperatie Duurzaam Nijeveen U.A. (ECDN) opgericht. De directe aanleiding hiervoor is het feit dat Duurzaam Nijeveen bezig is om een zonnedak op Dorpshuis de Schalle te realiseren volgens de regeling Verlaagd Tarief (ook wel bekend onder de naam postcoderoos). Een wettelijk vereiste om een postcoderoos te kunnen organiseren is namelijk de eis dat de eigenaren zich verenigen in een energiecoöperatie. Een coöperatie is een bedrijf dat eigendom is van de leden waarbij de winst mag worden verdeeld onder de leden.

Na de oprichting van ECDN is in goed overleg met de werkgroep Duurzaam Nijeveen besloten de structuur rond ECDN aan te passen. Sedert 1 januari 2019 fungeert naast het bestuur van ECDN de stuurgroep. In de stuurgroep hebben naast de bestuursleden van ECDN de voorzitters van de diverse werkgroepen zitting. Daarnaast kunnen mensen met een specifieke deskundigheid of andere toegevoegde waarde door het bestuur worden uitgenodigd om als lid of adviseur aan de stuurgroep deel te nemen. De stuurgroep wordt geïnformeerd door het bestuur en kan het bestuur adviseren. Dit betekent dat de werkgroep Duurzaam Nijeveen, net als de werkgroep NEN-2025, niet langer bestaat.

ECDN doet daarnaast aan voorlichting en organiseert informatieavonden. Op het moment dat een project een dusdanige omvang krijgt dat er serieuze geldstromen gaan lopen of dat er subsidie of investeringskapitaal wordt ingebracht, wordt het ondergebracht bij de juridische entiteit ECDN.

De energie die door de projecten van ECDN (zon, wind, rioolslib vergisting, overig?) lokaal wordt opgewekt, wordt door ECDN verkocht aan een nader te bepalen, zo duurzaam mogelijk opererende energieleverancier. De opbrengst van de geleverde energie is voor de leden van de coöperatie die in deze projecten hebben geïnvesteerd, conform de afspraken die daarover per project zijn gemaakt. Bewoners van Nijeveen kunnen via ECDN rechtstreeks lokaal opgewekte energie afnemen, deelnemen aan initiatieven zoals postcoderoosprojecten of investeren in grootvolume oplossingen.

Continuïteit

Om op termijn continuïteit waarborgen - de initiatiefnemers zullen immers niet tot in lengte van jaren aan ECDN verbonden kunnen blijven - vinden wij het belangrijk om ECDN op een professionele wijze vorm te geven. Er moet gebruik kunnen worden gemaakt van professionals (notaris, jurist, accountant, communicatie/PR, ICT). Daarvoor zijn financiële middelen nodig.

In de wereld van de lokaal opererende energiecoöperaties is het tot op heden usance dat alle voorkomende werkzaamheden door bestuurs- en stuurgroep leden op basis van vrijwillige ureninzet worden uitgevoerd. Voor het inhuren van bepaalde expertise zijn weliswaar provinciale subsidies beschikbaar (bijvoorbeeld vouchers voor de oprichtings- en notariskosten van een energiecoöperatie) en sommige gemeenten steunen lokale werkgroepen/coöperaties, maar vrijwilligerswerk blijft troef.

ECDN heeft uit eigen ervaring geleerd dat het op basis van alleen vrijwilligersinzet niet mogelijk is om een werkgroep na de pioniersfase tot een professionele organisatie, gericht op continuïteit, uit te bouwen. Het is onze overtuiging dat er een manier van werken van de grond moet komen die het mogelijk maakt dat lokale energiecoöperaties na de pioniersfase gebruik kunnen maken van betaalde medewerkers. Dit is nodig omdat het werk het niveau (tijdsinvestering) van vrijwilligerswerk overstijgt, omdat de omvang en complexiteit van projecten vraagt om

gekwalficeerde medewerkers en om als lokale energiecoöperatie een volwaardige partij kunnen zijn in de samenwerking met banken en professionele investeerders die nodig is om groot volume oplossingen te realiseren.

Wat ons betreft biedt het werken met projectsubsidies en/of projectfinancieringen gekoppeld aan reële inspannings- of resultaatafspraken hiervoor de beste mogelijkheden. Omdat er geen landelijke regelingen bestaan hebben wij de provincie Drenthe en de gemeente Meppel hiervoor aangesproken.

De eerste aanvraag voor een projectsubsidie (paragraaf 3 Groene Energie Afspraak) door ECDN is door de provincie Drenthe afgewezen omdat de regeling geen betalingen aan eigen medewerkers toestaat. Lokale energiecoöperaties zouden eventueel wel elkaars medewerkers in kunnen huren, maar dit vinden wij een gekunstelde werkwijze waar wij niet in mee willen gaan.

De handreiking van de provincie Drenthe om een beroep te doen op een aanvraag volgens paragraaf 2 van de Groene Energie Afspraak hebben we onderzocht maar achten wij te risicovol. Het zou er op neerkomen dat ECDN de ontvangen subsidies terug moet storten wanneer (een deel van) het project niet 100% conform de aanvraag wordt gerealiseerd, ook wanneer de oorzaken van het niet halen buiten de invloedssfeer van ECDN valt. Voorbeeld, wat ons betreft niet denkbeeldig: als door het verlagen van de energielasting op stroom één of meer postcoderozen niet worden gerealiseerd wordt het resultaat niet gehaald en moet de subsidie worden teruggestort.

Uiteindelijk hebben we besloten onze subsidieaanvraag aan de provincie Drenthe in te trekken. In de evaluatie van de provinciale subsidieregeling zullen wij opnieuw ons standpunt over de noodzaak om lokale coöperaties te professionaliseren en de manier waarop dat zou moeten gebeuren, kenbaar maken.

Het standpunt van ECDN is onveranderd – in onze beleving is de (lokale) overheid aan zet. Er zullen manieren moeten worden gevonden om lokale energie-initiatieven, onder voorwaarden, financieel te ondersteunen totdat ze op eigen benen kunnen staan.

De kracht van initiatieven zoals ECDN is hun lokale betrokkenheid en hun herkenbaarheid in het dorp/de wijk. Door te streven naar bewonersparticipatie creëren succesvolle lokale initiatieven draagvlak onder de bewoners voor het realiseren van groot volume oplossingen die onontbeerlijk zijn voor het slagen van de energietransitie.

Wanneer het financieringsvraagstuk in de periode ná de pioniersfase niet kan worden opgelost zullen veel lokale energie-initiatieven noodgedwongen blijven opereren op het niveau van vrijwilligersorganisaties. ECDN is van mening dat dit de energietransitie door de burgers onrealistisch maakt.

Projecten

Op de doorlopende agenda van Duurzaam Nijeveen staan op dit moment de volgende projecten:

1. Realisatie postcoderoos De Schalle
2. Warmtescans – waar lekt uw woning energie?
3. Versneld energieneutraal maken 200 huurwoningen in Nijeveen, samen met Actium
4. Zonnepanelen op dak Gaarlandtschool in combinatie met educatieproject voor het basisonderwijs
5. Het verwijzen van particulieren naar een beperkt aantal voorkeursleveranciers via www.duurzaamnijeveen.nl; deze mogelijkheid komt in de plaats van de gezamenlijke inkoopacties voor zonnepanelen
6. Ontwikkeling en realisatie postcoderoosprojecten op agrarische daken; hiertoe werkgroep gestart samen met LTO
7. Plaatsing van EAZ windmolens in de buitengebieden van Nijeveen; hiertoe werkgroep gestart samen met LTO
8. Zon Op Groot Dak; na kleine daken (inkoopacties), middelgrote daken (postcoderoos) werken we aan de ontwikkeling van een projectaanpak voor grote daken, gebaseerd op een verdienmodel, voor dak eigenaren die niet met de postcoderoos uit de voeten kunnen
9. Uitwerking van het proces om samen met de inwoners van Nijeveen te komen tot een grootvolume oplossing (GVO) voor het dorp Nijeveen onder het motto “Voor Nijeveen, Door Nijeveen”
- 10.** Energiemonitoring: “Bewaak je energieverbruik”
11. Pilot met hybride warmtepompen, samen met de Gasunie en SEN
12. Onderzoek naar de introductie van een deelauto concept in Nijeveen
13. Onderzoek naar de mogelijkheden voor rioolslibvergisting in Nijeveen, samen met Waterschap Drents Overijsselse Delta